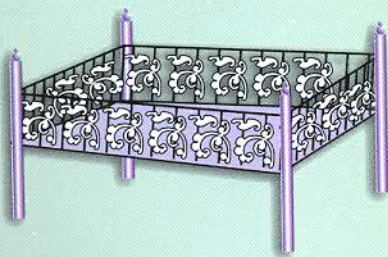

دِجَنَازِی دُورِ مَسْنُونِ طَلیقہا اَوْ دُعَاہِکَا مَرْدِ

تالیف

فضیلہ شیخ ابو محمد امین اللہ پشاوی

حَفِظَہُ اللہُ تَعَالٰی

منگل مارکیٹ گنج پشاور 0301-8628402 Mob.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على خاتم الانبياء والمرسلين محمد وآله ودحابه اجمعين.

اما بعد : په ټولو نعمتونو کښ دالله تعالى مغفرت لومړۍ نعمت ده ، نبي عليه السلام ته الله تعالى فرمائی :
﴿ لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ ﴾

نو د مغفرت اسباب لټول ضروري دي ، دمغفرت او بخښنې ډير اسباب دي ، يو عالم يو سل پنځوس (۱۵۰) سببونه جمع کړي دي ، چه په هغه کښ يو مهم او ضروري سبب په مسلمان مړي باندې جنازه کول دي۔ ليکن دا جنازه هله سبب دمغفرت گرځي چه په درې شرطونو باندې اوکړې شي :

۱- **اول شرط :** دادې چه جنازه کونکي به مسلمانان وي چه هيڅ قسم شرک به پکښ نه وي۔

۲- **دويم شرط :** دادې چه د ټولو جنازه کونکو به دسفارش اراده وي ، مخ ملازمه دپاره به جنازه نه کوي ،

بلکہ غرض به ئے داوی چه دامرے الله تعالیٰ معاف کری ،
یعنے دمپی خیر خواه به وی۔

۳ - **دریم شرط :** دادے چه جنازه به د نبی علیہ
السلام په طریقہ وی ، چه دا طریقہ روستہ ذکر کیری۔

په دے شرائطو باندے دلیل دا حدیث شریف دے :
عن ابن عباس قال : انی سمعت رسول الله ﷺ يقول : ما
من رجل مسلم يموت فيقوم على جنازته اربعون رجلا ، لا
يشركون بالله شيئا الا شفّعهم الله فيه . (مسلم، مشکاة: [۱۴/۱])
ابن عباس رضی الله عنه فرمائی : رسول الله ﷺ نه ما
اوریدی دی چه فرمائیل ئے : کوم مسلمان چه مړشی او
دهغه په جنازه باندے داسے خلوینبت (۴۰) کسان اودرپری
چه هغوی بالکل شرک نه کوی ، اودغه کسان د دغه مړی
دپاره سفارش کوی ، نو الله تعالیٰ به ضرور دهغوی
سفارش قبول کری او مړے به اویخبنی۔

بل روایت کنس سل (۱۰۰) کسان راغلی دی (کلهم
يشفعون) چه ټول مړی دپاره سفارش کوی۔

نکته : د دنیا مجرم چه حکومت اونیسی نو د سفارش
او ضمانت خومره کوشش کولے شی ، لیکن مسلمان

گنہگار چہ مہرشی نو مسلمانان دہغہ پہ سفارش کنیں
 خومرہ کوتاہی کوی ، او جنازہ دییگار پہ شکل کوی ، زر
 زرئے کوی ، گویا چرتہ گاڑے ترے روان دے ، یائے دخپو
 لاندے سکروئے دی ، محترمو لہ فکر پکار دے !

د جنازے بعضے ضروری مسائل

د صحیح او صریح احادیثونہ

۱ - **مسئلہ :** پہ جنازہ کنیں تاخیر نہ دے پکار ، کله چہ
 انسان مہرشی نو جلتی سرہ دہغہ کفن دفن کول پکار دی
 ، صبا او بلہ ورخ تہ دہغہ ساتل نہ دی پکار۔ (کما فی
 حدیث ابی ہریرہ ، بخاری ، مشکاة : ۱/۱۴۴)۔

۲ - **مسئلہ :** جنازے مونخ کولو سرہ یو قیراط ثواب
 ملاویږی ، او قبر تہ حاضریدلو سرہ دوه قیراطہ ثواب
 ملاویږی (قیراط دأحد دغر نہ غت شے دے) متفق علیہ۔

۳ - **مسئلہ :** پہ جنازہ کنیں شور او زوگ کول گناہ ده
 بلکه جناز گاہ کنبے اود جنازے نه روسته تللو په وخت کنیں
 خاموشی ، فکر مندی ، ذکر او دعا کول پکار دی۔

صحابہ کرام رضی اللہ عنہم فرمائی : مونہ بہ اواز اوچتول درے وختونو کنب بد گنرل : (۱) پہ وخت د جنازہ کنب (۲) پہ وخت د ذکر کنب (۳) پہ وخت د قتال او جہاد کنب (فتاوی الدین الدین الخالص)۔

زمونہ مسلمانان پہ وخت د صفونو جوړولو د جنازہ کنب شور او زوگ کوی او چغے وھی ، دا غلط عمل دی۔

ابن مسعود رضی اللہ عنہ یو خل یو سرے اولیدلو چه جنازہ پسے روان دی او خاندی ، نو وے فرمائیل : (لا اکلمک ابدًا) تاسره به هیڅکله خبری اونکرم ، (الآداب الشرعیة : ۱/۳۲۰، والسنن الکبری : ۴/۱۷۴)۔

۴ - **مسئله :** په کور کنبی د مړی صرف مخ کتل جائز دی ، په مقبره کنب یا په جنازہ گاه کنب د مړی حصارول او دهغه کتل بدعت دی ، زمونہ خلق خامخا مړی په جناز گاه کنب گوری ، دا غلطه طریقه ده ، اود نبی ﷺ مخالفت دی هغه فرمائی : (أسرعوا بالجنازة) جنازہ په جلتی سره قبر ته رسوی۔

۵ - **مسئله :** په جنازہ کنب په ډیرو احادیثو کنب خلور تکبیرونه راغلی دی ، لیکن کله نبی ﷺ پنځه تکبیرونه

هم وئیلی دی ، کله اووه ، او کله نهه هم شویدی ، (کما فی احکام الجنائز ص : ۱۲ - ۱۱۵) نودا طریقه هم کله کله کول پکاردی ، اوگوره (البیهقی : ۳۶/۴ ، الطحاوی ، والدارقطنی) .

د جنازے صحیح سنت طریقه

۶ - مسئله : د جنازے د مانځه صحیح سنت طریقه داده چه نیت به اوکړی په زړه کښ- په خوله باندې نیت وئیل نشته دے ، بدعت دے ، او دا آواز کول چه نیت کوی الله مو اوبخه ، داهم بدعت او ناروا دے- بیا به الله اکبر اوکړی ، او ددے نه فورا پس به (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم : ﴿ بسم الله الرحمن الرحیم ، الحمد لله رب العالمین الرحمن الرحیم ، تر : ﴿ لا الضالین آمین ﴾ پورے اولولی ، بیابه یو سورت اولولی لکه ﴿ قل هو الله احد ﴾ ، یابل کوم سورت به اولولی- (سبحانک اللهم وبحمدک) ، د جنازے په مانځه لوستل نه دی ثابت (اگرچه په عام مونځونو کښ ثابت ده) نو صحیح داده چه دالوستل نه دی پکار- بیابه الله اکبر اووایی ، بیابه دا درود ابراهیمی اولولی : (اللهم صل علی محمد وعلی آل محمد کما

صلیت علی ابراہیم وعلی آل ابراہیم انک حمید مجید ،
 اللهم بارک علی ابراہیم وعلی آل ابراہیم انک حمید مجید)-
 داصحیح درود دیے۔ او ہفہ بل درود چہ خلقو لیکلے دیے
 ہفہ صحیح ثابت نہ دیے د نبی علیہ السلام نہ ، نو ہفہ
 پریخوستل او درود ابراہیمی لوستل پکار دی۔

بیابہ الله اکبر اووائی او دعاگانے بہ شروع کری ۔ پہ جنازہ
 کنن ہر قسمہ دعا لوستل جائز دی چہ د مری دپارہ فائدہ
 منہ وی ، او عام مسلمانانو دپارہ ہم دعا کولے شی۔

د جنازے د مانحہ دعاگانے

بعضے غورہ غورہ دعاگانے دادی ، چہ داد نارینہ او زنانہ
 و دپارہ دارنگ دماشومانو دپارہ ہم لوستلے کیہی :

۱- اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا ،
 وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا ، وَذَكَرِنَا وَانْثَانَا ، اَللّٰهُمَّ مَنْ اَحْيَيْتَهُ
 مِنَّا فَاَحْيِهِ عَلٰی الْاِسْلَامِ ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلٰی
 الْاِيْمَانِ ، اَللّٰهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا اَجْرَهُ وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ .

(ابو داود ، احمد ، ترمذی ، مشکاة : ۱/۱۴۶)۔

ترجمہ : اے اللہ ! زمونہ ژوندی او مری ، حاضر او غائب ،
لوی او وارہ ، نارینہ او زنانہ (تول) اویخنے۔ اے اللہ ! شوک
چہ مونہ نہ تہ ژوندی پریدی نو پہ اسلام باندی ئے ژوندی
اولرہ ، او شوک چہ تہ مونہ نہ وفات کوی نو پہ ایمان باندی
ئے وفات کرہ ، اے اللہ ! تہ مونہ ددہ داجر نہ مہ محرومی
او مونہ ددہ دوفا تہ پس مہ گمراہ کوی۔

۲ - اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ ،
وَاکْرِمْ نُزُلَهُ وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ ، وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ
وَالْبَرَدِ ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ
مِنَ الدَّنَسِ ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِّنْ دَارِهِ ، وَأَهْلًا خَيْرًا
مِّنْ أَهْلِهِ ، وَزَوْجًا خَيْرًا مِّنْ زَوْجِهِ ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ ،
وَأَعِزَّهُ مِنَ عَذَابِ الْقَبْرِ [وَفِيهِ فِتْنَةُ الْقَبْرِ] وَعَذَابِ
النَّارِ ۝

(رواہ مسلم : ۱/۳۱۱ ، مشکاة : ۱/۱۴۵) شرح السنۃ :

۲۴۸/۳ ، ابن ماجہ : ۱/۲۵۱)۔

ترجمہ : اے اللہ ! دامری اویخہ اورحم پری اوکرہ ، جوہ

اوساتہ دے ، او معافی ورته اوکړه ، دده میل مستیا بنه اوکړه ،
 دورتلو خائے فراخه کړه ، او په اوبو او واوره او گلی باندے
 ئے اووینځه ، اود گنا هونو نه ئے داسے پاک صفا کړه څنگه
 چه تا سپینه جامه پاکه کړیده دخیری نه ، اودده دکور نه ده
 نه غوره کور ورکړه ، او اهل غور دده داهل نه ، او ملگرے
 غوره دملگری دده نه ، او جنت ته ئے داخل کړه ، اود عذاب
 دقبر اود امتحان دقبر اود عذاب دجهنم نه ئے او ساته۔

عوف ابن مالک رضی الله عنه فرمائی : ما درسول الله
 ﷺ نه دا دعا په جنازه کښ واوریدله ، یاده مے کړه اوارمان
 مے اوکړو چه کاش دغه مړے زه مے نو بنه به مے ، ځکه دا
 دعا ډیره مزیداره وه۔

۳ - نبی علیه السلام چه به کله جنازه باندے اودریدلو ،
 نوداسے دعا به ئے لوستله :

اَللّٰهُمَّ عَبْدُكَ وَابْنُ اَمَتِكَ ، اَحْتَاجُ اِلَى رَحْمَتِكَ
 وَاَنْتَ غَنِيٌّ عَنْ عَذَابِهِ ، اِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَرِّدْ فِيْ
 حَسَنَاتِهِ ، وَاِنْ كَانَ مُسِيًّا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ ۝

(مستدرک للحاکم : ۳۵۹/۱ ، مجمع : ۳۳/۳)۔

ترجمه : اے الله ! ستا بنده دے او ستا دوینزمے ځوے دے ،

ستا رحمت ته محتاج شو او ته دده دعذاب نه غنی ئے ، که
چرته نیک عمله وی نو ته دده نیک عملونه ډیر کره ، او که
چرته گنهگار وی نو ته ئے معاف کره۔

بیا به ئے دے سره نورے دعا گانے هم ملگرے کولے (ثم
یدعو بما شاء الله ان یدعو)۔

۴ - ابو هريره رضى الله عنه فرمائی : زه د جنازے پسے
دهغه دکور نه خم ، او کله چه کینبودل شی په جناز گاه
کنب نو الله اکبر اوکرم ، بیا الحمد لله اووایم ، بیا درود
اولولم ، بیا دا دعا لولم :

اَللّٰهُمَّ اِنَّهُ عَبْدُكَ ، وَابْنُ عَبْدِكَ ، وَابْنُ اَمَتِكَ ، كَانَ
يَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ ، وَاَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ
وَرَسُوْلُكَ ، وَاَنْتَ اَعْلَمُ بِهِ ، اَللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ مُحْسِنًا
فَزِدْ فِيْ اِحْسَانِهِ وَاِنْ كَانَ مُسِيًّا فَتَجَاوَزْ عَنْ سَيِّئَاتِهِ ،
اَللّٰهُمَّ لَا تَحْرِمْنا اَجْرَهُ وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ ۝

(رواه مالك فى الموطا : ۲۰۹/۱ ، المجموع : ۳۳/۳)۔

ترجمه : اے الله ! دا ستا بنده دے او ستا دبنده خوے دے ،
او ستا دوینزے خوے دے ، ده به دا گواهی کوله چه نشته

حقدار دبندگی سیوا ستانہ ، او محمد ﷺ ستا بندہ او رسول دے او تہ ڀیر بنہ پوھیرے ددہ پہ حال باندے ، اے اللہ ! کہ چرے دے نیک عملہ وی نو ددہ نیک عملونہ ڀیر کرے ، او کہ چرے گنہگار وی نو تہ ددہ گناھونہ معاف کرہ ، اے اللہ ! مونہ مہ محروموہ ددہ داجر نہ او مہ مو گمراہ کوہ ددہ نہ پس۔

۵ - واثلہ بن اسقع رضی اللہ عنہ فرمائی : رسول اللہ ﷺ پہ یو مسلمان باندے دجنزے مونخ کولو ، او ما ترینہ دادعا واوریدلہ :

اَللّٰهُمَّ اِنَّ فُلَانَ بْنَ فُلَانٍ فِيْ ذِمَّتِكَ وَحَبْلِ جِوَارِكَ ،
فَقِهِ مِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ ، وَعَذَابِ النَّارِ ، وَاَنْتَ اَهْلُ الْوَفَاءِ
وَالْحَقِّ ، اَللّٰهُمَّ فَاغْفِرْ لَهُ وَاَرْحَمْهُ ، اِنَّكَ اَنْتَ الْغَفُوْرُ
الرَّحِيْمُ ۝

(صحیح ابی داود : ۶۱۷/۲) صحیح ابن ماجہ : ۲۵۰/۱ ،
المشکاۃ : ۱/۱۴۶)۔

ترجمہ : اے اللہ ! فلانے دفلانی حوی ستا پہ ذمہ کنس دے او ستا دگاوند پہ رسی کنس دے ، نودے دفتنے دقبر اود

اور دعداب نہ بیچ کرے ، او تہ وفاداری او حق والہ ذات ئے ،
ایے اللہ ! دہ تہ بخنہ او کرے او پہ دہ باندے رحم او کرے ،
بیشکہ چہ تہ بنونکے مہربانہ ئے۔

۶ - دارنگ دا دعا ہم راغلی دہ :

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ رَبُّهَا وَاَنْتَ خَلَقْتَهَا وَاَنْتَ هَدَيْتَهَا اِلَى
اِلْسَلامٍ وَاَنْتَ قَبَضْتَ رُوحَهَا ، وَاَنْتَ اَعْلَمُ بِسِرِّهَا
وَعَلَانِيَتِهَا جِئْنَا شَفْعَاءَ فَاغْفِرْ لَهَا ۝

(البیہقی : ۴۲/۴ ، ابو داود)۔

ترجمہ : ایے اللہ ! تہ ددہ پرور دگار ئے او تا دے پیدا کرے
دے او تا ورتہ داسلام ہدایت او کرو ، او تا ورنہ روح واخستلو
، او تہ ڍیر بنہ عالم ئے ددہ پہ پت او بنکارہ باندے ، مونہ
راغلی یو سفارس کوونکی ، نو تہ ورتہ مغفرت او کرہ

فائدہ : دا روایت اگرچہ دسند پہ لحاظ ضعیف دے
لیکن نبی علیہ السلام اجازت ور کرے دے چہ ہر قسمہ
دعا تاسو جنازہ کنیں لوستلے شیء ، لکہ ارشاد دے :

(اذا صليتم على الجنائز فاخلصوا له الدعاء)

صحیح ابن ماجہ ۱/۱۵۱ ، صحیح ابی داود (۲/۲۱۷) بسند صحیح)۔

دغہ شان مخکنیں (ثم يدعو بما شاء الله ان يدعو) لفظ

تیرشو، چہ پہ عموم باندے دلالت کوی۔

۷ - اَللّٰهُمَّ هَذَا عَبْدُكَ ، اِبْنُ عَبْدِكَ ، اِبْنُ اَمَتِكَ ،
 مَاضٍ فِيهِ حُكْمُكَ ، خَلَقْتَهُ وَلَمْ يَكْ شَيْئًا مَذْكُورًا ،
 نَزَلَ بِكَ وَاَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ ، اَللّٰهُمَّ لَقْنَهُ حُجَّتَهُ
 وَالْحَقُّهُ نَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَثَبَّتَهُ
 بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فَاِنَّهُ افْتَقَرَ اِلَيْكَ وَاسْتَغْنَيْتَ عَنْهُ ، كَانَ
 يَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ ، فَاغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ ، وَلَا
 تَحْرِمْنَا اَجْرَهُ ، وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ ، اَللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ زَاكِيًا
 فَرِّكْهُ ، وَاِنْ كَانَ خَاطِئًا فَاغْفِرْ لَهُ ۝

(کنز العمال : ۷۱۸/۱۵)

ترجمہ : اے اللہ ! داستا بندہ دے او ستا دیندہ خوی دے او
 ستا دوینزے خوی دے ، پہ دہ کنب (صرف) ستا حکم
 چلیہری ، تادمے پہ داسے حال کنب پیدا کرو چہ دے ہیخ شے
 نہ وو چہ ذکرئے اوشی۔ دے اوس ستا میلہ شو ، او تہ
 غورہ کور بہ ئے۔ اے اللہ ! دہ تہ خپل دلیل ور او بنایہ ،
 اودخپل نبی محمد ﷺ سرہ ئے ملاو کرہ ، او پہ مضبوطہ
 وینا سرہ ئے محکم کرہ ، حکہ دے تاتہ محتاجہ دے او تہ

دہ تہ ہیئح حاجت نہ لرے ، دہ بہ ددے خبرے گواہی کولہ
 چہ داللہ نہ سیوا ہیئحوک دعبادت لائق نشته ، پس دے
 اوبخنبہ اورحم پرے اوکرہ ، اوددہ داجر او ثواب نہ مونہ مہ
 محروموہ ، او ددہ دمرگ نہ پس مونہ پہ امتحان کنس مہ
 اچوہ۔ اے اللہ ! کہ دے پاک وی نو تہ ئے پاک کرہ ، اوکہ
 گنہگار وی نو تہ ورتہ بخنبہ اوکرے۔

۸ - ابو درداءؓ بہ پہ جنازہ کنس داسے دعا غوہستلہ :

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيَاتِنَا وَاَمْوَاتِنَا الْمُسْلِمِيْنَ ، اَللّٰهُمَّ
 اغْفِرْ لِلْمُسْلِمِيْنَ وَالْمُسْلِمَاتِ ، وَالْمُؤْمِنِيْنَ وَ
 الْمُؤْمِنَاتِ ، وَاَصْلِحْ ذَاتَ بَيْنِهِمْ ، وَاَلْفَ بَيْنَ قُلُوْبِهِمْ ،
 وَاَجْعَلْ قُلُوْبَهُمْ عَلٰى قُلُوْبِ خِيَارِهِمْ ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ
 لِفُلَانِ بْنِ فُلَانٍ ذَنْبَهُ ، وَاَلْحِقْهُ بِنَبِيِّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّم ، اَللّٰهُمَّ اَرْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي الْمُهْتَدِيْنَ ، وَاَخْلُفْهُ فِي
 عَقِبِهِ فِي الْغَابِرِيْنَ ، وَاَجْعَلْ كِتَابَهُ فِي الْعَلِيِّنَ ، وَاغْفِرْ
 لَنَا وَلَهُ ، رَبِّ الْعَالَمِيْنَ ، اَللّٰهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا اَجْرَهُ وَلَا
 تُضِلَّنَا بَعْدَهُ ۝

(ابن ابی شیبہ : ۳/۳۹۳).

ترجمہ : اے اللہ ! زمونہ ژوندی او مہری مسلمانان
 اوبخنبہ ، اے اللہ ! تہ مسلمانانو سرو او مسلمانانو بنحو
 تہ ، او مؤمنانو نارینہ و او مؤمنانو زنانو تہ مغفرت او کرہ
 ، او ددوی خپل مینخی تعلقات بنہ جوہ کرہ ، او ددوی پہ
 زرونو کنہ دیو بل سرہ مینہ محبت و اچوہ ، او ددوی
 زرونہ دنیکانو دزرونو پہ شان جوہ کرہ ، اے اللہ ! دے
 فلانی دفلانی خوہ تہ ددہ گناہ معاف کرہ ، او دے دخپل
 پیغمبر (محمد) ﷺ سرہ یو خاے کرہ ، اے اللہ ! پہ ہدایت
 موندونکو کنہ ددہ درجہ او چتہ کرہ ، او پہ پس ماندگانو
 کنہ ددہ تہ جانشین جوہ شہ ، او ددہ عملنامہ پہ علیین
 کنہ او گر خوہ ، او مونہ اودہ (تولی) تہ بخنبہ او کرہ اے رب
 العالمینہ ! او ددہ دمرگ نہ پس تہ مونہ مہ یے لارے کوہ۔

۹ - ابو صدیق الناحبی فرمائی : ما دابو سعید نہ
 دجنارے دمانخہ تپوس او کرو ، نو ہغہ او فرمائیل : مونہ بہ
 دادعا لوستلہ :

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ رَبُّنَا وَرَبُّهُ ، خَلَقْتَهُ وَرَزَقْتَهُ ، وَاحْيَيْتَهُ ،
 وَكَفَيْتَهُ ، فَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ ، وَلَا تَحْرِمْنا اَجْرَهُ ، وَلَا

تُضِلُّنَا بَعْدَهُ ۝

(مجمع الزوائد : ۳/۳۳ ، مصنف ابن ابی شیبہ : ۳/۲۹۳)۔

ترجمہ : اے اللہ ! تہ زمونہ اوددے مہی رب ئے ، تادے پیدا کرو ، رزق دے ورکرو ، ژوندے دے اوساتو ، او ددہ کفایت اوپورہ والے دے اوکرو ، مونہ اودہ تہ مغفرت اوکپہ ، او مونہ ددہ داجر نہ مہ محروموہ ، او ددہ دمرگ نہ پس مو مہ ے لارے کوہ۔

۱۰ - عمر فاروق رضی اللہ عنہ بہ دجنازے پہ مانخہ کنب چہ کلہ بہ دمازیگر پہ وخت کیدلہ داسے دعا فرمائیلہ
 اللَّهُمَّ اَمْسِ عَبْدُكَ قَدْ تَخَلَّى عَنِ الدُّنْيَا وَتَرَكَهَا
 لِاهْلِهَا ، وَاسْتَغْنَيْتَ عَنْهَا ، وَافْتَقَرَ إِلَيْكَ ، كَانَ يَشْهَدُ
 أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ، وَأَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ ،
 فَاعْفِرْ لَهُ ذَنْبَهُ ۝
 (ابن ابی شیبہ : ۳/۲۹۲)۔

ترجمہ : اے اللہ ! بیگاہ کرو ستا بندہ پہ داسے حال کنب چہ دنیاہ ئے حآن اوزگار کرو او هغه ئے دهغه اهل تہ پریخودہ اوتہ ددے نہ ے پرواہ ئے ، او هغه تاتہ محتاج دے ، دے ددے خبرے گواهی کوی چہ تانہ سیوا بل خوک لائق

دبندگی نشتہ او محمد (ﷺ) ستا بندہ اورسول دیے ، نو
تہ دہ تہ ددہ گناہ اوبخنبہ۔

اوکہ دسحر پہ وخت بہ ئے جنازہ کولہ ، نود (اللهم امسی
عبدك) پہ خاے بہ ئے (اللهم اصبح عبدك) یعنے امے اللہ
سحر کرو ستا بندہ الخ ، لوستل۔ نورہ دعا ہمدغہ شان
۵۵۔

۱۱۔ ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ بہ داسے دعا لوستلہ
اللَّهُمَّ عَبْدُكَ أَسْلَمَهُ الْأَهْلُ وَالْأَلُ وَالْعَشِيرَةُ ،
وَالذَّنْبُ الْعَظِيمُ ، وَأَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۝
(ابن ابی شیبہ : ۲۹۲/۳)۔

ترجمہ : امے اللہ ! ستا دیے بندہ لڑہ ددہ اہل او بال بیچ او
قام قبیلے اوسپارلو ، او گناہ غتہ دہ ، اوتہ ڍیر زیات
بخنبونکے مہربان ئے۔

۱۲۔ عبد اللہ بن عمر رضی اللہ عنہ بہ اوږدہ جنازہ
کولہ او اذکار او دعا گانے بہ ئے پکبن لوستلے ، یوہ دعا بہ ئے
پہ کنس داہم لوستلہ :

اللَّهُمَّ بَارِكْ فِيهِ وَصَلِّ عَلَيْهِ وَاعْفِرْ لَهُ وَأَوْرِدْهُ حَوْضَ

رَسُوْلِكَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ۝

(ابن ابی شیبہ: ۲۹۴/۳)۔

۱۳ - ابو نعیم د عبد اللہ بن الحارث بن نوفل پہ واسطہ سرہ دنی علیہ السلام نہ نقل کوی چہ هغوی به دادعا بنودله:

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِّاٰخْوَانِنَا وَاَخَوَاتِنَا وَاَصْلِحْ ذَاتَ بَيْنِنَا ،
وَاَلْفَ بَيْنَ قُلُوْبِنَا ، اَللّٰهُمَّ هٰذَا عَبْدُكَ فُلَانُ بَنُ فُلَانٍ ،
وَلَا نَعْلَمُ اِلَّا خَيْرًا ، وَاَنْتَ اَعْلَمُ بِهِ مِنَّا ، فَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ .

(کنز العمال: ۷۱۴/۱۵)۔

۱۴ - دادعا هم بهتره ده:

اَللّٰهُمَّ عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ خَرَجَ مِنْ رَوْحِ الدُّنْيَا
وَمَحْبُوْبَهَا وَاَحْبَابِهِ فِيْهَا ، اِلَى ظُلْمَةِ الْقَبْرِ وَمَا هُوَ لَا قِيَةَ
، كَانَ يَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ ، وَاَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ
وَرَسُوْلُكَ ، وَاَنْتَ اَعْلَمُ بِهِ ، اَللّٰهُمَّ نَزَلْ بِكَ وَاَنْتَ خَيْرُ
مَنْزُوْلٍ بِهِ ، وَاَصْبَحَ فَقِيْرًا اِلَى رَحْمَتِكَ وَاَنْتَ غَنِيٌّ عَنْ
عَذَابِهِ ، وَقَدْ جِئْنَاكَ رَاغِبِيْنَ اِلَيْكَ شَفْعًا لَهُ ، اَللّٰهُمَّ فَاِنْ

كَانَ مُحْسِنًا فَرَزُدٌ مِنْ إِحْسَانِهِ ، وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا
فَتَجَاوَزَ عَنْهُ ، وَبَلَغَهُ رَحْمَتَكَ بِرِضَاكَ وَقِهِ فِتْنَةَ الْقَبْرِ
وَعَذَابَهُ ، وَافْسَحْ لَهُ فِي قَبْرِهِ وَجَافِ الْأَرْضَ عَنْ جَنْبِهِ
، وَلَقِّهِ بِرَحْمَتِكَ الْأَمْنَ مِنْ غَيْرِ عَذَابِكَ حَتَّى تَبْعَثَهُ إِلَى
جَنَّتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ۝

معرفۃ السنن والآثار ۳/۱۷۰

ترجمہ : اے اللہ ! دا ستا بندہ دے او ستا دبنده خُومے دے ،
ددنیا دراحتونو ، خوبنو خیزونو او پہ دیکس دخیلو
دوستانو نہ را اووتلو ، اودقبر تیارے تہ اودخہ سرہ چہ دے
مخامخ کیدونکے دے ہغے تہ را اورسیدلو۔ دہ بہ ددے
خبرے گواہی کولہ چہ ستانہ سیوا بل ہیثوک دعبادت
لائق نشتہ ، او محمد (ﷺ) ستا بندہ اورسول دے ، تہ پہ
دہ باندے ڍیر بنہ پوہہ ئے ، اے اللہ ! دے ستا میلہ شو اوتہ
بہترینہ میلستیا ورکونکے ئے ، دے ستا رحمت تہ
محتاج شو ، اوتہ ددہ د عذاب نہ ے پرواہ ئے ، مونر تاتہ ددہ
دشفارس کولو دپارہ پہ داسے حال کس راغلی یو چہ رغبت
لرونکی یو ۔ اے اللہ ! کہ چرے دے نیک عملہ وی نو ددہ

نیک عملتیا نورہ ہم زیاتہ کرہ اوکہ چرے گنہگار وی نو
 دہ تہ معافی اوکرہ ، اودے خپل رحمت تہ اورسوہ پہ خپلے
 رضامندی سرہ ، اودے دقبر دامتحن او عذاب نہ پہ امن
 کرہ ، اودہ دیارہ ددہ قبر فراخہ کرہ اوددہ دابخ نہ زمکہ لرے
 کرہ ، او دہ تہ پہ خپل رحمت سرہ امن ورکرہ پہ غیر
 د عذاب ستانہ ، تردے چہ دہ لرہ تہ خپل جنت تہ اولیہے ،
 اے دتولونہ زیات رحم کونکیہ۔

۱۵ - دادعا ہم جامعہ دہ :

اَللّٰهُمَّ عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ ، وَابْنُ اَمَتِكَ ، كَانَ يَشْهَدُ
 اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ ، وَاَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ ،
 وَاَنْتَ اَعْلَمُ بِهِ ، اَللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَزِدْ فِيْ اِحْسَانِهِ
 وَاَرْفَعْ دَرَجَتَهُ ، وَفِيْهِ عَذَابُ الْقَبْرِ ، وَكُلُّ هَوْلٍ دُوْنَ
 الْقِيَامَةِ ، وَابْعَثْهُ مِنَ الْاَمِيْنِ ، وَاِنْ كَانَ مُسِيْنًا فَتَجَاوَزْ
 عَنْهُ ، وَبَلِّغْهُ بِمَغْفِرَتِكَ وَطَوْلِكَ دَرَجَاتِ الْمُحْسِنِيْنَ ۝
 اَللّٰهُمَّ فَاَرَقْ مَا كَانَ يُحِبُّ مِنْ سَعَةِ الدُّنْيَا وَالْاَهْلِ
 وَغَيْرِهِمْ اِلَى ظُلْمَةِ الْقَبْرِ وَضِيْقِهِ ، وَانْقَطَعَ عَمَلُهُ ،

وَقَدْ جِئْنَاكَ شُفَعَاءَ لَهُ ، وَرَاجِيْنَ لَهُ رَحْمَتِكَ ، وَأَنْتَ
أَرَأَفُ بِهِ ، أَللَّهُمَّ ارْحَمْهُ بِفَضْلِ رَحْمَتِكَ فَإِنَّهُ فَقِيرٌ إِلَى
رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ غَنِيٌّ عَنْ عَذَابِهِ ۝

(معرفة السنن والآثار: ۱۷۱/۳).

ترجمہ: اے اللہ! دا ستا بندہ دے ، او ستا دبنده خوی دے
، او ستا دوینزے خوی دے ، ده به ددے خبرے گواهی
ورکوله چه ستا نه سیوا بل هیخو ک دعبادت لائق نشته ،
او محمد (ﷺ) ستا بندہ اورسول دے ، او تاته دده په حال
باندے دهر چانه ډیر بڼه علم دے ، اے اللہ! که چرے دے
نیک عمله وی نو دده نیک عملی کښ نوره اضافه هم
اوکړه ، اودده درجه پورته کړه اودے د قبر او دقیامت نه
مخکښ دهرے ویرے ترهے نه ئے اوساته ، اودے امن والونه
جوړ کړے اوکه دے گنهگار وی نودده گناه معاف کړه اوپه
خپل مغفرت او طاقت سره دے د نیک عمله خلقو مرتبو ته
اورسوه ، اے اللہ! دے د دنیا د فراخی اود اهل وغیره نه چه
دده محبوب خیزونه وو راجداشو ، اود قبر تیارے او تنگ
والی ته راغے ، اود ده عمل بند شو ، مونږ ته په داسے حال
کښ راغلی یو چه دده دپاره شفارس کوونکی اودده دپاره

ستا درحمت غوبنتونکی یو ، اوتہ پہ ده باندے دهر چانه زیات شفقت کوونکے ئے ، اے الله ! پہ ده رحم اوکړه په خپل فضل سره ځکه چه دے ستا رحمت ته محتاج دے اوتہ دده د عذاب نه ې پرواه ئے۔

دارنگ نورے دعا گانے هم شته ، لیکن داکافی دی ، په دیکنې چه ځنې اولوستلے شی هم کافی دی ، خو اخلاص اوپه مړی باندے شفقت پکار دے اوډیره زاری او عاجزی پکار ده الله تعالی ته چه دامسلمان معاف کړی۔

❦ د دعا نه پس به بیا الله اکبر اووایی ، او بیا به یو طرفته سلام اوگرځوی ، لکه مستدرک (۱/۳۶۰) کښ احادیث راغلی دی ، دغه شان دویم طرفته سلام اړول هم ثابت دی ، کله داکول پکار دی اوکله دا۔

(احکام الجنائز ص : السنن الکبری : ۴/۴۳)۔

۷ - مسئله : که د سړی اوښځے فرق په دعا لوستلو کښ اونکړی ، او ضمیر د (هو) راجع کړی مړی ته نو دا هم صحیح ده ، لکه (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ) اوکه په دعا د جنازه کښ څوک (هو ، ها) بدل کړی نو هم صحیح ده ، لیکن منقول الفاظ په جنازه کښ که بدل نشی نو بهتره ده

، او پہ نورو خایونو کنس بدولول دمنقول الفاظو جائز نہ دی۔

۸ - مسئلہ : جنازہ پہ جھر سرہ ہم راغلی دہ ، دخلورو نہ زیاتو صحیح احادیثو کنس ، لیکن دابن عباس رضی اللہ عنہما د روایت نہ معلوم پری چہ دا دتعلیم دپارہ وہ ، لکہ چہ فرمائی : (لتعلموا انها سنة)۔ دارنگ جھر مفرط نہ وو ، بلکہ درمیانہ جھر وو ، چہ روستہ مقتدیانو ہم دعا گانے لوستلے شومے۔

دارنگ پہ پتہ باندے جنازہ مونر پہ شپرو روایاتو کنس موندلے دہ ، او همدا دعا مو علماؤ پہ نیز بہترہ دہ۔

۹ - مسئلہ : بعض خلق پہ جنازہ کنس آمین وائی ، یعنی امام دعا کوی او مقتدیان آمین وائی ، دا چرتہ احادیثو کنس مونر نہ دی لیدلی ، بلکہ صحیح طریقہ دادہ چہ ہر سر پہ بہ دعا لولی ، لکہ نبی ﷺ فرمائی :
(اذا صلیتم علی المیت فاخلصوا له الدعاء)۔

۱۰ - مسئلہ : پہ ماشوم باندے جنازہ شتہ دے ، کلہ چہ دمور پہ خیتہ کنس پکنس روح اچولے شومے وی ، یعنی خلور میاشتے پس پیدا شومے وی ، حکہ دا انسان دے ، پہ

دہ باندے د جنازے مونخ پہ احادیثو کنبں راغلے دیے ۔

(مشکاۃ : ۱/۱۴۶ ، عبد الرزاق : ۳/۵۳۱ ، احمد : ۵/۲۴۷)۔

د ماشوم پہ جنازہ کنبں ہم دغہ دعا گانے لوستلے شی :

(اللهم اغفر لحینا ومیتنا الخ)۔

لیکن د ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ نہ نقل دی چہ ہغہ بہ

داسے دعا فرمائیلہ :

اللَّهُمَّ اَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ۔ (مشکاۃ : ۱/۱۴۷)۔

دارنگ حسن بصریؒ بہ داسے الفاظ لوستلے :

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا سَلَفًا ، وَفَرَطًا ، وَذُخْرًا وَاجْرًا

(مشکاۃ : ۱/۱۴۷)۔

دارنگ مور او پلار تہ ئے دعا کول پکار دی ، او داسے

وئیل پکار دی :

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَوَالِدَيْهِ ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُمَا ، اللَّهُمَّ
أَبْدِلْهُمَا خَيْرًا مِنْهُ ۝ (مشکاۃ : ۱/۱۴۶)۔

دغہ شان ماشوم تہ داسے دعا کول پکار دی :

اللَّهُمَّ اَعِذْهُ مِنْ وَحْشَةِ الْقَبْرِ وَانْحِقْهُ بِإِبْرَاهِيمَ
خَلِيلِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ۝

(المحلی: ۳/۳۵۵)۔

۱۱ - مسئلہ : د جنازے دمانجہ نہ پس دعا کول نشتہ

دے ، او دقبر دپاسہ مری دپارہ دعا غوبستل ثابت دی ، بلکہ حکم راغلی دے چہ دقبر دپاسہ دعا اوکړی اودثابت قدمی دعا ورله اوغواړی ، او لاس اوچتول هم په دے دعا کښ راغلی دی۔ لکه (مسند ابو عوانة ، او فتح الباری ۱۲۱/۱۱) کښ دابن مسعود رضی الله عنه حدیث دے۔

۱۲ - مسئلہ : دقبر دپاسہ سورتونه لوستل صحیح

حدیث کښ نه دی ثابت ، ځان ترے ساتل بهتر دی ، ضعیف روایت کښ راغلی دی ، لیکن دعمل دپارہ صحیح نه دے۔

۱۳ - مسئلہ : دمړی دسپارلو طریقه داده ، چہ : (بِسْمِ

اللّٰهِ وَعَلَى سُنَّةِ رَسُولِ اللّٰهِ) به اووائی ، یابه : (بِسْمِ اللّٰهِ ، وَبِاللّٰهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللّٰهِ) ، اووائی ؛ اوقبلے طرفته به ئے متوجه کړی ، یعنی ټول بدن قبلے طرفته متوجه کول پکار دی ، نه صرف مخ۔ (المحلی تفصیلا ابو داود۔ واحکام الجنائز ص: ۱۵۲)

۱۴ - مسئلہ : د جنازے په مانجہ کښ که مړے نارینه

وی ، نودهغه سرته مخامخ اودریدل ، اوکه زنانه وی ،

نودھغے کنائتو ته مخامخ اودریدل سنت دی دامام دپارہ ۔
 دے بارہ کنب احادیث پہ بخاری (۱/ ۱۷۷) او مشکوٰۃ
 (۱/ ۱۴۷) کنب اوگورہ۔

۱۵ - **مسئلہ :** دمري دمرينے اعلانونه کول گناه ده ، که
 مسجد کنب وی اوکه دمسجد نه بهر وی ، بلکه صحیح
 طریقہ داده چه خوک دے خلقو پسے اولیپرل شی اویا دے
 تیلفون وغیرہ اوکرے شی ورته۔

نهی رسول الله ﷺ عن النعی (الترمذی : ۱۹۲)۔

۱۶ - **مسئلہ :** مرے دشیپے خنبول هم روا دی کله چه
 خلق پوره راتلے شی اود ورخے خنبول بهتر دی ، نبی علیه
 السلام دشیپے دفن شومے وو ، دارنگ ابو بکر صدیق رضی
 الله عنه دارنگ یو بل صحابی دشیپے دفن شومے وو۔

۱۷ - **مسئلہ :** سنت طریقہ داده چه مرے په مقبره کنب
 بنخ کرے شی ، کورونو کنب مرے بنخول صحیح نه دی ،
 داصر ف دانبیاء علیهم السلام خصوصیت دے چه کور
 کنب یا کوم حائے چه وفات شی هلته بنخولے شی۔

۱۸ - **مسئلہ :** مرے په جوماتونو کنب خنبول کبیره
 گناه ده ، بلکه دیهود او نصاراؤ کار دے ، لکه دنبی کریم

ﷺ ارشاد دے :

لعن الله اليهود والنصارى ، اتخذوا قبور انبيائهم مساجد .
(بخاری مسلم)۔

بلکہ پہ ہغہ مسجد کنبں مونخ ہم نہ کیہی۔

۱۹ - مسئلہ : دقبر دیاسہ خہ شناختہ لہول روا دی
لیکن د زنانه و دیارہ جدا شناختہ اود نارینہ دیارہ جدا
شناختہ لہول ، دانستہ ، حدیث دعثمان بن مظعون رضی
الله عنہ پرے دلیل دے (مشکاۃ : ۱۴۹/۱)۔

۲۰ - مسئلہ : قبر بہ نہ ډیر اوچت جوړوی او نہ بالکل
زمکے سرہ برابر ، بلکہ یو لویشت پہ اندازہ باندے اوچتول
پکار دی - (ابن حبان : ۲۱۶۱ ، البیہقی : ۴۱۰/۳)۔
دارنگ قبر ماہی پوش جوړول پکار دی ، مسطح یعنہ
خلور گوٹہ قبر جوړول پہ دین کنبں نشته ۔
(بخاری ، بیہقی : ۳/۴)۔

۲۱ - مسئلہ : پہ مقبرہ کنبں بیان کول ثابت دی ، اوکہ
کلہ ناکلہ پاتے شی ، نو ہم اجازت شته دے ۔

۲۲ - مسئلہ : د تعزیت دیارہ پہ جوماتونو کنبں
کیناستل ، او فاتحہ خوانی کول ، چہ یو قاری ناست وی ،

تُول ورخ خلق راخی او هغه تلاوت کوی ، دا عمل بدعت دی۔ صرف د افغانانو رواج دی۔ صحیح طریقه داده ، چه تعزیه د مړی خاوند ته پکار ده ، چرته چه ورسره ملاو شی ، په دے الفاظو سره :

اَعْظَمَ اللَّهُ أَجْرَكَ ۝ (الله دے ستا ثواب لوئے کری)۔

یا په دے الفاظو سره :

إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ ، وَلَهُ مَا أُعْطِيَ ، وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُّسَمًّى ، فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ ۝

یا بله کومه دعا دے اوکړی۔ لیکن په دے کښ لاسونه پورته کول ، په احادیثو کښ ثابت نه دی ، زمونږ ملک کښ داغلط رواج دے چه یو سیکند په اندازه لاس پورته کړی ، وائی دعا به اوکړو ، بل اواز اوکړی ، دعا به اوکړو ، دا طریقه په دین کښ نشته دے ، بدعت دے۔

۲۳ - مسئله : د جنازے په مانځه کښ درې صفونه

جوړول بهتر دی ، لکه مجمع الزوائد (۳/۳۲) ، او مشکاة (۱۴۷/۱) کښ حدیث دے۔

۲۴ - مسئله : د جنازے مونځ په درې وختونو کښ کول

جائز نه دی ، نمر ختلو وخت کښ ، نمر پریوتلو وخت کښ

، او د غرمے پہ وخت۔ چہ لازوال نہ وی شوم۔ لږ انتظار پکار دے۔ (مشکوٰۃ: ۱/۶۴)۔

۲۵ - **مسئلہ:** دغه شان مړې ځنبول هم په دغه درې وختونو کښن صحیح نه دی، عقبه بن عامر رضی الله عنه فرمائی: درې وختونو کښن مونږ، نبی علیه السلام دمانځه اود مړې ځنبولو نه منع کړی یو، بیا ئه دغه مذکوره درې وختونه ذکر کړل۔ (مسلم ۳۱۱/۴، ابو داود، مشکوٰۃ: ۱/۹۰، احکام الجنائز: ۱۲۹)۔

۲۶ - **مسئلہ:** حيله اسقاط، داو له ورځې خیرات، اودغه شان جناز گاه کښن پیسے تقسیمول، داټول بدعات، او رواجونه دی، په دین کښن نشته دی، هسے پرې خلق ځانونه ستړی کوی۔

۲۷ - **مسئلہ:** قرآن کریم مړې سره اوږل، یا په پیسو باندې ایخودل، ظلم دی ځان ترې ساتل پکار دی۔

۲۸ - **مسئلہ:** مړې پیسے په زوره جرا کول، او ویر کول گناه ده، خلق ترې منع کول پکار دی، بلکه مړې ته عذاب ملاویری په جرا د ژوندو باندې۔ (متفق علیه، مشکوٰۃ: ۱/۱۵۰)

۲۹ - **مسئلہ:** مړې ته فائده مند شے دعا ده، او جنازه ده، او استغفار دی، مړې په دې ډیر خوشحالیری، او راحت

پرے راخی - (بیہقی ، مشکاة : ۲۰۶/۱)۔

۳۰ - مسئلہ : قبر کنبں نعمتونه او خوشحالی شتہ دی ، دغه شان پہ قبر کنبں عذاب او تکلیفونہ مجرمانو لره شتہ دی۔ **خوڪ** چه ددی نه منکر دی هغه درسول الله ﷺ دا حادیثو نه منکر دی ، اود خپل ناقص عقل پسے روان دی۔

۳۱ - مسئلہ : دقبر دپاسه گر خیدل گناه ده ، په اور باندے خپه کیده خو په قبر باندے ئے مه گده۔
(مسلم : ۳۱۲/۱)۔

۳۲ - مسئلہ : په قبر باندے لیکل گناه ده ، دغه شان گنبد پرے جوړول او آبادی پرے کول جائز نه دی۔
(ترمذی : ۲۰۳/۱ ، الحاکم : ۳۷۰/۱)۔

۳۳ - مسئلہ : د جنازے دبارولو نه پس اودس کول سنت دی ، دغه شان مړی له چه چا غسل ورکړو ، هغه دپاره هم غسل کول بهتر عمل دی۔

(مشکاة : ۵۵/۱ ، ابو داود : ۹۴/۲ ، ابن ماجه)۔

۳۴ - مسئلہ : زنانه به هغه **خوڪ** خخوی چه دمړی نزدی خپلوان وی ، دارنگ هر هغه **خوڪ** چه بیگناه شپه ئے خپله بی بی سره نزدیکت نه وی کړے۔ (بخاری : ۱۷۹/۱)

۳۵ - **مسئلہ :** مہرے دیو علاقے نہ بلے علاقے تہ نقل کول جائز نہ دی (کما فی حدیث البخاری : ردوا القتلی الی مضاجعہم)۔

۳۶ - **مسئلہ :** پہ تابوت کنیں بغیر د ضرورت نہ مہرے خخول مکروہ عمل دے۔ دا عمل خلکو ایجاد کرے دے۔

۳۷ - **مسئلہ :** مہرے قبر تہ دخپو د طرفنہ داخلول سنت دی ۔ (فتاوی الدین الخالص، ابن ابی شیبہ : ۳۲۸/۳) ابوداود : ۶۱۹/۲، البیہقی : ۵۴/۴۔

* دارنگ نورے مہمے مسئلے ہم شتہ لیکن دھغے تفصیل مونہ پہ الدین، الخالص کنیں کرے دے، ہغے تہ رجوع اوکری، او علماؤ نہ تپوس اوکری او دین سرہ شوق او جذبہ پیدا کری۔ دارسالہ غور سرہ مطالعہ کری، او عمل پرے اوکری، او مؤلف تہ او ددے کتاب لیکونکی او خورونکو تہ ڀیرہ دعا اوکری، چہ اللہ تعالیٰ مونہ تہ ہدایت او حسن خاتمہ نصیب کری، اود قبر، دزنکدن د تکلیف اود جہنم د عذاب اود اہوالو د آخرت نہ مو بیج کری، آمین یارب العالمین بفضلک و کرمک وجودک یا ارحم الراحمین، ولوالدینا ولجميع المسلمين۔ آمین !

د مکتبه محمدیه

ضحیم چہاپ شوی کتابونہ

۱ -- فتاویٰ الدین الخالص عربی (۸ جلد)۔

۲ - الحق الصریح شرح پښتو مشکوٰۃ المصابیح

(۴ جلد)۔

۳ - الفوائد : (عربی، ۲ جلد)۔

۴ - الفوائد (پښتو، ۱ جلد)۔

۵ - امین الفتاویٰ (پښتو، ۲ جلد)۔

زیر طبع کتابونہ

۱ - فتاویٰ الدین الخالص (پښتو، اردو)۔

۲ - الحق الصریح (اردو)۔

۳ - تفسیر القرآن العظیم (پښتو)۔

۴ - فقہ الاحکام شرح بلوغ المرام (پښتو)۔

۵ - تحفۃ المناظر (اردو)۔